

ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Постановка проблеми. Розвиток інтелектуального й духовного потенціалу народу, національне відродження, становлення державності та демократизації суспільства в Україні значною мірою залежить від того, наскільки ефективно формуватиметься творчий потенціал майбутніх фахівців. Адже основу сучасного інформаційного суспільства складають не традиційні матеріальні, а інформаційні ресурси, наука, здібності людей, їхня ініціатива, креативність. Необхідною стала потреба у діяльних, обдарованих, інтелектуально і духовно збагачених громадянах. Тому це не тільки актуальна проблема сучасної педагогічної науки та практики, а й соціальна необхідність.

Найефективніший шлях розвитку творчої особистості – прилучення студентів до продуктивної творчої діяльності, створення умов для розквіту їх обдарованості. Тож основним завданням освітніх закладів є розвиток креативних здібностей студентів у процесі навчання і виховання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема креативності тривалий час стоїть в центрі уваги вітчизняних та зарубіжних науковців. Проблемі творчої діяльності надавали особливу увагу В.Даниленко, О.Сисоєва, В. Моляко, Ю.Легенький, Н. Лейтес, Р.Грановська, Я. Пономарьов, В.Сеньковський, О. Яковлева, С. Лужецький. Важливими є положення, що викладені в працях Р.Гуревич, А.Беляєвої, В.Ледньова та інших. Разом з тим, недостатньо вивчене питання щодо формування творчих здібностей майбутніх фахівців.

Метою статті є розкриття педагогічних умов формування креативності студентів в навчально-виховному процесі як майбутніх спеціалістів.

Виклад основного матеріалу. Суспільству потрібні креативні фахівці з високим творчим потенціалом, здатні проникати в суть ідеї і втілювати її в

життя. З досвіду роботи можна стверджувати, що в складних умовах, що постійно змінюються, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового. Це рішуча, смілива особистість, яка не зупиняється на досягнутому, вміє передбачати, планувати тощо.

У кожній людині природа закладає певний творчий потенціал, тому завдання викладача – допомогти студентові знайти та реалізувати себе в житті.

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей студентів; сприяння позитивної мотивації студентів до пізнавальної діяльності, потреби в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні; розвитку соціальної та громадянської компетентності майбутніх фахівців; формування загальнолюдських ціннісних орієнтирів тощо.

Зараз незаперечний той факт, що творчості можна й потрібно вчити, адже вона є життєвою потребою. Головним показником креативної особистості вважають наявність творчих здібностей.

Креативність – новітній термін, яким окреслюються “творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості в якості незалежного фактора” [3, с. 16], здатність постійно змінюватися, проявляти власну неповторність.

Науковці розглядають творчу діяльність студентів як таку, що сприяє формуванню таких якостей творчої особистості: самостійність у виборі знань; працелюбність; вміння бачити головне, спільне, різне; розумова активність; підбір матеріалу, який необхідний для виконання конкретного завдання і т.д.

Мета креативної педагогіки – відхід від простої передачі знань, нав’язування, підвищення мотивації навчання, створення “технології мислення”, формування особистих творчих якостей.

При цьому необхідно зважати на умови розвитку креативності: розвиток бази знань та умінь, накопичення та систематизація запасу інформації; створення атмосфери, яка сприяє творчості; пошук аналогій.

Процес формування креативності студентів є досить нелегким і потребує управління педагогічно та психологічно освіченими, творчими, цікавими викладачами. Важливим у навчальному-виховному процесі є оновлення змісту

освіти, впровадження інноваційних форм і методів навчання, розробка сучасного навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення тощо.

Формування творчої особистості майбутнього фахівця зумовлює необхідність органічної єдності освіти, навчання, виховання, інтеграції навчальної, науково-дослідної і виховної роботи в межах цілісного педагогічного процесу.

У процесі підготовки спеціаліста у вищому закладі освіти розвиток його професійних умінь і творчих здібностей проходить декілька етапів.

Інтуїтивний рівень – студенти працюють за регламентованими інструкціями і правил, надають перевагу роботі за підказкою, існуючими шаблонами і стандартами.

Репродуктивно-творчий рівень – студенти задовільно справляються з вирішенням типових проблем.

Творчо-репродуктивний рівень передбачає, що студенти мають достатньо сформовану систему знань, умінь та навичок, які дають змогу в основному успішно виконувати професійні функції.

Творчий рівень – найвищий у розвитку фахових умінь і навичок. Досягнувши його, студенти виявляють виражену професійну спрямованість особистості, добре розвинуті професійні вміння, їм властивий пошукових методик, засобів і прийомів роботи.

Робота з формування творчої особистості майбутнього фахівця може здійснюватись у багатьох напрямках. Навчання має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості студента, розкриття всіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності та творчості. Це має бути невід'ємною умовою змісту всіх навчальних дисциплін, органічно доповнювати навчальний процес в позааудиторній роботі, щоб забезпечити єдність знань, умінь і навичок студентів та розвиток їхніх творчих можливостей.

Для успішного керівництва розвитком творчих здібностей необхідно знати індивідуально-психологічні особливості студентів, постійно розвивати їх пам'ять, уяву, фантазію, а також збуджувати та підтримувати інтерес до виконання певного виду роботи. При цьому слід дотримуватися таких дидактичних принципів як науковість, свідомість, зв'язок теорії з практикою, систематичність, наочність навчання, прагнення до міцності знань і навичок.

Реалізація проблеми щодо творчого розвитку інноваційної особистості вимагає від викладачів особливої уваги. Готовність викладача до творчого пошуку разом зі студентами, уміння створювати атмосферу продуктивного пізнання залежать від його обізнаності та педагогічних умінь та навичок, знання дисциплін, глибокого інтересу до них. Лише на основі цього викладач може творчо використовувати педагогічні прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів, комбінувати їх, впроваджувати нові методики. Це здійснюється на основі особистісного підходу у навчанні до кожного студента, використанні можливостей розвитку ініціативи і творчості, застосуванні інноваційних форм навчально-виховної роботи практикувати сучасні технології, серед них – особистісно зорієнтовані, проектні, інтерактивні, ігрові, інформаційно-комунікаційні тощо. [6, с. 122]. Як показав досвід, така організація діяльності сприяє орієнтації на досягнення успіху під час реалізації творчих особистісних якостей студентів.

Ефективними методами і прийомами розвитку творчих здібностей студентів є стимулювання інтересу, цікаві аналогії, емоційне переживання, розвивальні ігри, метод відкриття, ситуації з можливістю вибору, підвищення стимулюючого впливу змісту навчального матеріалу тощо.

Творчу активність студентів можна розвивати по-різному: не давати готових відповідей, а спонукати до самостійного пошуку, аргументувати відповідь, обговорювати зі студентами будь-які ідеї, створювати доброзичливі стосунки, нестандартні ситуації, враховувати інтереси, мотиви, бажання студентів, змінювати форми та методи роботи.

Розвитку креативності допомагають насамперед заняття, де використовують творчі та випереджальні завдання, які активізують їхній інтелектуальний і творчий потенціал, забезпечують індивідуальний підхід до кожного студента, розвиток навичок для пошукової діяльності.

Доцільно застосовувати оптимальні інтерактивні технології, які проектували б креативні якості особистості студента: фантазію, натхнення, ініціативу, нестандартність, наявність власної точки зору. Саме здатність осмислювати виучуване, виділяти основне сприяє виробленню вмінь свідомо застосовувати знання на практиці. Це робота в малих групах, навчальні ігри, моделювання, робота з наочними посібниками, рольова гра, словникова робота, алгоритми, метод проектів, який передбачає вирішення певної проблеми та

орієнтується на самостійну дослідницьку діяльність студентів; різні форми оцінювання: взаємоперевірка, самоперевірка, портфоліо тощо.

Важливою проблемою є створення творчої атмосфери, яка сприятиме активному залученню студентів до процесу навчання. А для цього треба дозволити студентам вільно розмірковувати, робити припущення, використовувати кросворди, ребуси, загадки, лінгвістичні ігри, написання творів-мініатюр.

В атмосфері довіри та взаємодопомоги легко робити відкриття, усвідомлювати важливість здобутих знань. Саме за таких умов можливе виховання особистості майбутнього фахівця, підготовленого до майбутнього, у якому необхідно розв'язувати проблеми та приймати конкретні рішення.

Використання технічних засобів навчання збагачує методику викладання дисциплін, дає можливість розробляти нові методичні прийоми навчально-виховної роботи, приваблює своєю новизною, сприяє використанню міжпредметних зв'язків та реалізації предметних компетенцій.

Необхідним атрибутом та доречним доповненням занять з розвитку креативності є мультимедійні презентації, які використовують і як дидактичний матеріал, і як ілюстрації до зорового чи слухового сприймання певного завдання, і як узагальнені схеми теоретичного матеріалу, і як аудіо- та відеодоповнення до слова викладача. На таких заняттях відчувається співпраця з викладачем, формуються позитивні мотиви навчально-пізнавальної діяльності, з'являється живий інтерес у студентів, покращується процес засвоєння матеріалу.

З досвіду роботи можна стверджувати, що для ефективного розвитку креативності майбутніх фахівців необхідно дотримуватись таких умов:

- вчасно виявляти творчі здібності студентів та враховувати їх індивідуальні та вікові особливості;
- створювати емоційну атмосферу спілкування;
- дбати про творчість, а не давати готові знання, підбирати та практикувати ефективні завдання, які б пробуджували інтерес, сприяли розвитку допитливості, мислення, фантазії, уяви;
- використовувати сучасні досягнення науки та техніки;
- створювати нестандартні, проблемні ситуації, які б давали можливість висловити власну думку, вимагали пошуків альтернативи, прогнозування;

- широко застосовувати пошуково-дослідницьку роботу;
- толерантно та доброзичливо ставитися до студентів;
- стимулювати і підтримувати ініціативу студентів, їхню самостійність;
- дотримуватися послідовності та системи в роботі.

Отже, у кожній людині природою закладений певний творчий потенціал. Виявити здібності, розвинути їх якомога повніше – таке завдання повинен ставити перед собою кожний викладач. Новий підхід у викладанні вимагає працювати у творчому режимі, нестандартних напрямках, постійно вдосконалювати свою діяльність, спрямовувати свою роботу на розвиток творчих можливостей студентів, їхніх талантів, адже від цього залежить їх професійне становлення.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок, що креативні вміння студентів слід розвивати багатьма способами в комплексі, спираючись на їх досвід, враховуючи їх вподобання та думку, адже результатом цієї праці стануть висококваліфіковані компетентні фахівці, які здатні значно краще адаптуватися до соціальних, побутових та виробничих умов, ефективно їх використовувати, удосконалюватися та змінюватися. Саме творча особистість може бути конкурентоспроможною в сучасному світі, саме цілісна, духовно багата, креативна людина спроможна по-справжньому керувати майбутнім, лише така особистість може впевнено подивитися в обличчя новому.

Література:

1. Буракова О. Сформувати гармонійну особистість: з творчої лабораторії вчителя // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах / О. Буракова. – 2005. – № 2. – С. 54–57.
2. Доротюк В. І. Індивідуальна своєрідність творчо обдарованої дитини // Обдарована дитина / В.І. Доротюк. – 2000. – № 1. – С.15–17.
3. Калюжна О. І. Активізуємо креативність на уроках словесності// Вивчаємо українську мову та літературу / О.І. Калюжна. – 2012. – № 16–18. – С.16–18.
4. Коваль І. І. Психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей школярів. – К., 2006.
5. Кульчицька О. І. Діагностика рівня розвитку творчих здібностей //Обдарована дитина / О.І. Кульчицька. – 2007. – С.42–44.
6. Програма «Обдаровані діти»// Обдарована дитина / І.П. Коваль. – 2009. – № 8. – С.20– 29.
7. Освітні технології: Навч.-метод.посіб./ за ред. О.М.Пехота та ін. – К.:А.С.К., 2004.– С.109–128.